

Feed up, feedback en feedforward bij taaltaken in de lerarenopleiding

1. Inleiding

Geïntegreerd en integraal, dat is wat een goed taalbeleid moet zijn. Zijn we het daar al niet jarenlang met z'n allen over eens? Maar hoe pak je dat aan? De lerarenopleiding van Hogeschool PXL (Hasselt, Belgisch Limburg) ontwikkelde de afgelopen jaren allerlei instrumenten die de taalvaardigheid van studenten moeten stimuleren en die lectoren ondersteuning bieden bij het begeleiden en evalueren. Afgelopen jaar werden al die instrumenten gebundeld tot één geheel, volgens de principes van *feed up*, *feedback* en *feedforward*. Aanleiding daarvoor was de ontwikkeling van een taalgroeikaart. Deze kwam tot stand dankzij onderwijsflankerende middelen van de provincie Limburg en de samenwerking met CVO STEP.

2. Instrumenten taalbeleid

Tijdens hun opleiding tot leraar krijgen studenten regelmatig en voor bijna alle leergebieden taken met een talige component: 'een presentatie geven', 'een gesprek voeren', 'een zakelijke tekst schrijven', 'een vakartikel lezen', enz. Wij noemen deze 'kern-taaltaken'. Ter ondersteuning van zowel de studenten als de niet-taallectoren ontwikkelde het departement een 'routeboek', waarin de kenmerken van elke kerntaalkaak aan bod komen en waarin bovendien wordt uitgelegd welke stappen een student dient te ondernemen om de taak tot een goed einde te brengen. Ook de evaluatiecriteria die bij elke taak gehanteerd worden, zijn daar in opgenomen. Tot slot bevat het document een aantal weblinks naar kaders en oefeningen die de studenten in staat moeten stel-

len om zelfstandig en op hun eigen niveau hun taalvaardigheid bij te sturen. Daarnaast kunnen ze gebruikmaken van individuele of groepsessies voor *face-to-face* begeleiding.

Het routeboek met de toelichting bij de kerntaaltaken biedt de studenten een duidelijk zicht op wat van hen wordt verwacht: het is, samen met de instructie van de lector, de *feed up* bij het uitvoeren van talige taken. De kijkwijzers die erin zijn opgenomen, zijn dus een ondersteuning voor de studenten, maar ze worden door de lectoren ook voor feedback gebruikt. De kaders en oefeningen ten slotte vallen onder de noemer *feedforward*: ze helpen de studenten om een hoger beheersingsniveau te bereiken.

In de groeikaart worden de verschillende evaluatievormen gebundeld. Voor de kaart is gekozen om te vertrekken van de leerlijn Taal die werd ontwikkeld door PXL. Die is gebaseerd op decretale bepalingen, het Europees Referentiekader, Talige startcompetenties Hoger Onderwijs, Eindtermen Nederlands-ASO, het Profiel Taalvaardigheid Hoger Onderwijs en gesprekken met alle opleidingen van de hogeschool. De start- en eindcompetenties van deze leerlijn vormen de basis voor dit instrument.

3. Concept groeikaart

De groeikaart wil studenten en lectoren duidelijk maken dat het niet voldoende is om enkel in te zetten op het remediëren van taal, maar dat taalcompetentieontwikkeling voor alle studenten in alle vakken nodig is (Daems 2010). Opzet van het project was om een instrument te ontwikkelen, waarin de groei van een student zichtbaar is met betrekking tot zijn taalvaardigheid. Op die manier kunnen de student en de opleiding inschatten welke sterktes er zijn en waar nog groei nodig is. Tijdens verkennende gesprekken met lectoren en studenten bleek dat er vooral vraag was naar een flexibel instrument dat snel in te vullen is en dat in een oogopslag een overzicht biedt van de groei en beheersing van verschillende taalcompetenties.

Cruciaal is dat de kaart enkel wordt gebruikt voor formatieve evaluatie. Die stimuleert namelijk *self-efficacy*, intrinsieke motivatie en zelfregulatie (Meusen-Beekman e.a. 2015).

Het instrument toont de groei van de volgende taalvaardigheden: ‘spreken’, ‘schrijven’ en ‘gesprekken voeren’. ‘Luisteren’ en ‘lezen’ zijn bewust niet opgenomen. Ook deze taalvaardigheden zijn belangrijk, maar ze blijken in de praktijk in opleidingen zelden afzonderlijk te worden ingeoefend en gemeten. ‘Luisteren’ is een cruciaal onderdeel van ‘Gesprekken voeren’; ‘leesvaardigheid’ wordt soms getoetst door een schrijfpdracht.

Voor elke genoemde taalvaardigheid zijn vijf niveaus bepaald. De laagste score wordt gegeven wanneer niet het gewenste startniveau is aangetoond. Score 1 is het gewenste

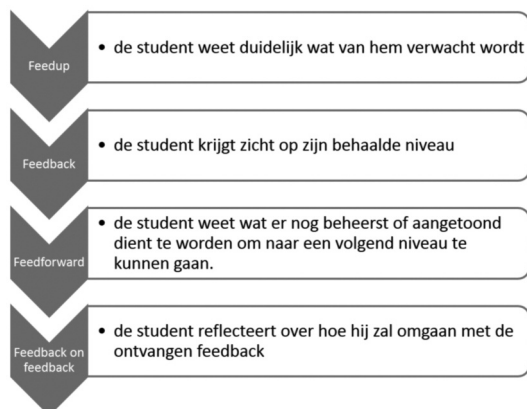
startniveau voor een student hoger onderwijs. Het hoogste niveau is het gewenste eindniveau. Deze niveaubepaling gebeurde, zoals hierboven beschreven, tijdens de ontwikkeling van een hogeschoolbrede leerlijn Taal.

Beslist werd om te werken met *rubrics* per taalvaardigheid. Beoordelaars (zowel bij evaluatie door lectoren en *peers* als bij zelfevaluatie) gebruiken hetzelfde document. Werken met *rubrics* faciliteert verschillende functies. Voor de lerende dient het als planner voor zijn eigen ontwikkeling, dankzij zelf- en *peerassessment*. Door studenten elkaar en zichzelf te laten beoordelen, krijgen ze namelijk een duidelijk zicht op de verschillende onderdelen waaruit elk van deze complexe taalvaardigheden bestaan. Voor de begeleider dient het als handvat voor feedback en als beoordelaar beschik je over een valide en betrouwbaar beoordelingsinstrument. Bovendien vormen de *rubrics* het uitgangspunt voor de ontwikkeling van het onderwijs – Welke taalvaardigheden komen aan bod in de opleiding? Is de leerlijn logisch opgebouwd? Nemen we als opleiding telkens dezelfde criteria op? Enz. – en zorgt het op die manier voor een logische samenhang tussen toets en onderwijs.

In de groeikaart is geautomatiseerde feedback en feedforward toegevoegd. De feedback ondersteunt de beoordelaar bij het bepalen van de score en geeft de beoordeelde zicht op zijn behaalde niveau. De feedforward geeft aan wat nog dient beheerst of aangeleerd te worden om naar een volgend niveau te kunnen gaan. Of met andere woorden: op welke zaken de beoordeelde moet letten om te kunnen groeien? De mogelijkheid om een meer uitgebreide dan de standaard feedback en -forward te geven, is voorzien, evenals de optie om te linken naar specifiek advies en oefenmateriaal.

Om in te spelen op de nood aan zelfregulatie, laten we de student reflecteren op zijn eigen leren en op hoe hij omgaat met de ontvangen feedback via de voorziene ruimte voor ‘feedback op de feedback’.

In deze fase van het project wordt voorzien in een vaste set *rubrics* (feedback + feedforward). Het programma laat toe om deze snel aan te passen aan de noden van de opleiding. Uit een gesprek met de taalcoach van CVO STEP bleek dat er een duidelijk verschil is in het start- en eindniveau voor bepaalde cursisten, vooral bij zij die eerder technische vakken zullen geven vanuit praktijkervaring. Op termijn zal dan ook gewerkt moeten worden aan een lager inschaalniveau met een link naar bijhorend oefenmateriaal.

4. Geïntegreerd en integraal

Belangrijk is dat de gebruiker, zowel de lector als de student, beseft dat taalvaardigheid geïntegreerd en bij voorkeur vanuit een authentieke situatie aan bod komt. Daarmee wordt bedoeld dat de taaluiting zelden op zich gemeten en getoetst wordt, maar dat deze doorgaans een manier is om een andere competentie te meten. Zo schrijven studenten bij voorkeur geen teksten louter om te oefenen op schrijven, maar is de tekst een manier om informatie of een mening kenbaar te maken. Voor taalvakken ligt dat meestal anders. Daar is het oefenen van de taalvaardigheid vaak een doel op zich, al neemt ook hier de docent vaak een authentieke situatie als uitgangspunt. Door dit te beseffen, is het voor een opleiding en lector vaak gemakkelijker om oefen- en evaluatiekansen te zien.

Een opleiding die van deze groeikaart gebruik wenst te maken, dient momenten vast te leggen (bijvoorbeeld 2x per opleidingsjaar) waarop de scorekaart wordt geactualiseerd voor de student. Enkel door dit systematisch in te bouwen, wordt het gewenste leereffect bereikt. Zo bracht de lerarenopleiding lager onderwijs in kaart welke taalvaardigheden op welk moment in de opleiding aan bod komen. Daarbij werd uiteraard gelet op een logische opbouw: we zorgen er in het curriculum voor dat de evaluatiemomenten van elke kerntaalkaak door voldoende oefenkansen worden voorafgegaan.

Het Departement Lerarenopleiding is ervan overtuigd dat de taalgroeikaart een cruciale bijdrage levert aan zijn taalbeleid. Samen met het routeboek van de kerntaalkaak en het individuele taalportfolio dat alle studenten gedurende de jaren van hun opleiding bijhouden, biedt het hen voortdurend kansen om, op een integrale en geïntegreerde manier, te werken aan hun taalvaardigheid.

Referenties

- Daems, F. (2010). 'Elke leraar is taalleraar'. In: D. Van Hoywegen e.a. (red.). *Naar taalkrachtige lerarenopleidingen*. Mechelen: Plantyn, p. 13-34.
- Hattie, J. (2015). *Leren zichtbaar maken*. Sint-Niklaas: Abimo Uitgeverij.
- Meusen-Beekman, K.D. e.a. (2015). "Developing young adolescents' self-regulation by means of formative assessment: A theoretical perspective". In: *Cogent Education*, 2, p. 1-16.